

PÉCSI CSERKÉSZTÁBOROZÁS 1922-BEN

Egy rajvezető/őrsvezető (47. P.C.F.) naplója

Közreadja
VARGA CSABA[†]

Alkalmi pécsi látogatáskor az egykori szülői házban időnként át szoktam nézni szüleim tekintélyes hatrészes könyvszekrényét, melyben legutóbb egy elfekvő apró kincsre bukkantam: apám¹ egykori ciszter gimnáziumi cserkészkedésének dokumentumaként egy tábornaplóra,² ami most már az általam korábban és másutt hozzáférhetővé tett³ négy valahai cserkész tábori fényképméltékének is kísérőjévé válhat.

Évszám nélküli dokumentum lévén, KÜHN SZANISZLÓ tanárunk⁴ Zircre rendelése — majd ezen belül a táborkezdés időpontja — biztosítja egyedül a napló datálhatóságát. Eszerint ez az, amiről az intézményi értesítő így számol be:

„Az intézetben működő 47. sz. P. C. F. cserkészcsapat tagjainak száma 50 volt, kik két rajba és hat őrsbe voltak beosztva dr. BAUMGARTNER ALÁN hittanár⁵ és

[†] Professzor emeritus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának Jobbölcséleti Tanszéke (varga.csaba@jak.ppk.hu) / Kutató professzor emeritus, Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpontjának Jogtudományi Intézete (Budapest)

¹ VARGA GYULA (Pécs, 1906. augusztus 14. – Pécs, 1980. július 10.) karosszériagyártó, autószervíz és töltőállomás tulajdonos. Gimnáziuma cserkészületében 1918-ban bizonyosan „lelkes” őrsvezető (a harminchét tagú csapat négy őrséből); 1921-ben ez lesz a FENICZY PONGRÁCZ (lásd 31. jegyzet) vezette III. („Sólyom”) raj I. („Őz”) őrs; vö. »Láb, mely hangtalanul lépked...« A 47-es Szent László Király Cserkészcsapat első 100 évének krónikája 1916–2016, szerk. Várszeginé Pálos Katalin (Pécs: Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma és Kollégiuma 2016) 316, 21, 24 és 31. Életművére lásd Varga Csaba 'Varga Gyula Autókarosszéria- és Kocsigyár' Pécs Lexikon I–II, főszerk. Romváry Ferenc (Pécs, Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft 2010), 356–357 és Varga Csaba Varga Gyula Autókarosszéria- és Kocsigyár Motorizáció Pécs, a XX. század első felében – egy családi vállalkozás tükrében (Pécs: Házmester '98 Kft. 2016) 407 [Pécsi Krónika] & <<https://mek.oszk.hu/19800/19833/>>, ill. — első részeiben — »...csak múltunk törvény...« Varga Csaba jogfilozófussal beszélget Mezei Károly (Budapest: Kairosz Kiadó 2012) 142 [Magyarnak lenni CIII] & <<https://mek.oszk.hu/19800/19835/>>, valamint '»Az volt a szándékunk, hogy tiszta, morális, teológiai tisztázott alapokról indítsunk« Életút-interjú [Tóth Máté Rabántól] Varga Csaba professor emeritussal' <http://itelet-pazmany.blog.hu/2011/12/18/interju_dr_varga_csaba_professor_emeritussal>.

² 17x10 cm-es kockás füzetecske, a táborozási szabályzat tintával, feltehetően előzetes felkészítés során készült, maga a napló pedig ceruzával írtan. Maradék utolsó oldalait utóbb egyéb feljegyzésekre használták, a füzet üres helyeit olykor kitöltő visszatérő firkaformák pedig az akkoriban kilenc éves ifjabb kishűg (VARGA ILONA) aláírás-próbálkozásai. Szövegén néhány nyilvánvaló elíráson s az ékezetes betűk használatán túl nem változtattam.

³ Varga Csaba Varga Gyula... (2016), DVD-melléklet.

⁴ „KÜHN SZANISZLÓ GYŐZŐ OCist (Szombathely, Vas vm., 1895. február 7. – Pannonhalma, 1970. április 19.): igazgató. 1913. VIII. 14: lépett a r-be. 1918. VII. 20: pappá szent. Zircen apáti jegyző és ceremóniárius. 1919: Bpen, 1921: Pécs, 1922: Zircen a novíciók, 1923: Bpen a gimn. tanára. 1935: Pécs házfn. és ig.” <<http://lexikon.katolikus.hu/K/Kuhn.html>>

⁵ BAUMGARTNER ALÁN FERENC (Szombathely, 1890. szeptember 26. – Budapest, 1933. február 7.) ciszterci szerzetes, a gimnázium tanára 1915-től 1931-ig s cserkészcsapata első parancsnoka (1916–1931). Disszertációja A kerci apátság a középkorban (Budapest [Stephanum Nyomda] 1915) 122; vö. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Baumgartner_Alán_Ferenc>.

BOBÁNY ANTAL tornatanár⁶ cserkésztsztek vezetésével. A csapat harmadik raját képezte 40 kiscserkész dr. RÉVÉSZ AMADÉ tanár, cserkésztsz⁷ vezetésével. A csapat júl. 14-től aug. 12-ig a pécsváradai alapítványi erdőben a Zengő-hegy oldalán Büdöskút mellett sikerült táborozást rendezett dr. RÉVÉSZ AMADÉ cserkésztsz⁸ vezetésével, dr. HANG DÁNIEL⁸ és BÖRÖTZFFY KÁROLY⁹ tanárok közreműködésével. A táborozás sikerét különösen gr. ZICHY GYULA megyéspüspök úr Önnagyméltósága¹⁰ és KUBICZA ISTVÁN erdőtanácsos úr¹¹ támogatásának köszönhetjük. SZIKSZAY JENŐ őrsvetető¹² megkapta a Magyar Cserkészszövetség 5000 koronás jutalomdíját.”¹³

* * *

P. C. F. 47. sz. cs. cs.

⁶ BOBÁNY ANTAL () a gimnázium világi tanára, vívómester, gimnáziumában vívószakosztály alakítója (1924–); vö. <<https://pecsivivas.hu/pte-peac/tortenet/>>.

⁷ RÉVÉSZ AMADÉ [1908?-ig ROZNER JÓZSEF] (Székesfehérvár, 1888. december 29. – Székesfehérvár, 1962. április 16.) OCist dr. latin-görög-francia szakos tanár (Pécssett 1918–1930, majd Székesfehérvár, Eger), cserkésztsz⁸ (a 47. csapat 1916. évi alakulásakor már csapattsz⁸); dalszerző és (főként ifjúsági) író; gyógynövényekkel kedvvel foglalkozott. Havas-Horváth István ‘Révész Amadéra emlékezünk’ *Egri Fehér/Fekete* XX (2013) 2 [68] & <<http://www.ciszterciekegerben.hu/downloads/venisancte2013.pdf>>, 4–5, 4 ill. <<http://lexikon.katolikus.hu/R/Révész.html>>. Monográfiája egyebek közt Révész J. Amadé *Apolloios Rhodios és Vergilius* (Budapest: Stephaneum 1914) 102.

⁸ Dr. HANG DÁNIEL LAJOS (Kalocsa, Pest vm., 1867. június 4. – Székesfehérvár, 1956. február 19.) OCist tanár (mennységtan, természettan, francia). Székesfehérvár és Baja után 1903-tól 1933-ban történt visszavonulásáig Pécssett tanít; <<http://lexikon.katolikus.hu/H/Hang.html>>. A fény hullámhosszúságának meghatározása székesfehérvári főgymnasiumi Értesítőjében (1891). Foglalkoztatta ‘A fény hullámhosszúságának meghatározása’ a székesfehérvári *Értesítő*ben (1891), bölcsészdoktori értekezése *Az evolúták és evolensek elmélete* (Székesfehérvár: Számmer Nyomda 1893) 22, s ezt követi ‘A radioaktív anyagok s az anyagról való mai nézetünk’ in *A ciszterci rend [...] Értesítője* közli Vass Bertalan (Pécs: Taizs Nyomda 1904), 4–19.

⁹ BÖRÖTZFFY KÁROLY (1879–1961) 1902–1938 közt rajzoló geometria és művészi rajz, továbbá játékvezető világi tanár, a rajzszertár öre, a Pécsi Bélyeggyűjtő Egyesület (1919–) egyik alapító tagja és előljárója [<http://mnl.gov.hu/mnl/baml/hirek/a_pecsi_belyeggyujto_egyesulet/>]. Csornán született, a Képzőművészeti Főiskolán SZÉKELY BERTALAN tanítványa [*Értesítő* (1938), 21–22], a neves ZELESNY KÁROLY fényképész családjába házasodott [*Dunántúl* III (1913. december 24.) 296, 2], MOLNÁR FARKAS FERENC [Mendöl Zsuzsanna in *Pécsi Szemle* XIII (2010) 2, 91] ill. MARTYN FERENC gimnáziumi mestere, KODOLÁNYI JÁNOS 1910 táján pedig a pályaudvar közeli svájci típusú villájukban (Szent Imre utca 3.) kosztosdiák [Tüskés Tibor in *Jelenkor* XVIII (1975) 4–5, 442]. Írása ‘Székely Bertalan Szent Mór festményei’ in *Szent Mór könyv* szerk. Vargha Damján (Pécs: Pécsi Egyházmegye 1936), 39–56.

¹⁰ „ZICHY GYULA, zichy és vásonkeői gr. (Nagyláng, Fehér vm., 1871. november 7. – Kalocsa, 1942. május 20.): érsek. A gimn-ot Bécsben, a kalksburgi jezsuitáknál és a székesfehérvári ciszt-eknél, a teol-t 1891–96: Innsbruckban végezte. Székesfehérvárt 1895. VII. 6: pappá szent. 1896: Budakeszin kp. 1897: a róm. nemesi akad-n tanult tovább, 1900: a Gregoriana egy-en egyhjogi dr., XIII. *Leó* szolgálattevő kamarása. 1905. X. 17: pécsi mpp., X. Pius XII. 21: szent. pp-ké PROHÁSZKA OTTOKÁRRAL és BALÁS LAJOSSAL együtt. A Kat. Tanügyi Tanács és a M. Kat. Tanító Orsz. Szöv-e védőelnöke. Pécssett 1912: megalapította a Pius gimnáziumot és 130 növ-et ellátó internátusát, az Americanum középisk. internátust, 1911. III. 25: a *Dunántúl* c. napilapot és 1914: a nyomdát, Püspöknádasdon a Julianeum fiúnev. int-et. 1918. XI–1921. VIII: a szerb megszállás idején mindvégig helyén maradt, birtokait zárolták. A m. ellenállás egyik vezéralakja volt. 1923. XII. 10: a pécsi szék megtartásával a kalocsai érsség adm-a, 1925. IX. 5: ér-s-e. [...] 1901–18: a főrendi ház [...] tagja. [...] Utóda Pécssett 1926. III. 27: VIRÁG FERENC”; <<http://lexikon.katolikus.hu/Z/Zichy.html>>. Pécsi érdemeit részletesebben taglalja Borsy Judit ‘Zichy Gyula’ in *Pécs Lexikon* (2010), 418.

¹¹ KUBICZA ISTVÁN (Zsolna, 1878–?), Selmecebányán végzett, erdőtanácsos; <<https://docplayer.hu/40170840-Az-kozott-selmecebanyan-vegzett-bizoniyitvanyukat-zaradekoltott-erdeszek-nevsora-osszeallította-racz-jozsefne-dr.html>>. 1934-ben miniszteri tanácsos (Pécsvárad); *Erdészettörténeti Közlemények* XIX (1995) & <<https://adoc.tips/erdeszettortenet-i-kzlemenyek-xix.html>>, 69.

¹² SZIKSZAY JENŐ (Pécs, 1906 április 30. –) osztálytárs őrsvetető, 1924-ben érettségizve orvostanhallgatóként tanult tovább; [ugyanezen forrás további osztálytársaknál is] *A ciszterci rend pécsi róm. kath. Nagy Lajos-Realgimnáziumának értesítője az 1924–1925. évről* szerk. Buzássy Abel (Pécs: Taizs József 1925) & <https://library.hungaricana.hu/hu/view/Pecs_27004_ciszterci_27056_1924/?query=Szikszay&pg=38&layout=s>, 35.

¹³ *A ciszterci rend pécsi róm. kath. Nagy Lajos-főgimnáziumának értesítője az 1922–1923. évről* szerk. Buzássy Abel (Pécs: Taizs József 1923) & <https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Pecs_27004_ciszterci_27054_1922/?pg=0&layout=s> 31 [a továbbiakban: *Értesítő*...], 10. A szóbanforgó „pécsváradai alapítványi erdő” — 1880–1926 között — nyilván a Pécsváradai Királyi Kőzalapítványi Erdőgondnokság területe lehetett; vö. *Pécsváradai Erdészeti Tervezési Körzet második erdőterve* (2008) in <<https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/105215/pecsvaradi.pdf/ebfdcaa0-362f-4f01-a3fb-546dd5a4b68f>>, 3.3.1. pont.

A jubileumi krónika — »Láb, mely hangtalanul lépked...« (2016), 32 — pedig így emlékezik: „Dr. RÉVÉSZ AMADÉ a nehéz körülmények ellenére is megszervezte, hogy a csapat a Pécsvárad melletti Büdös-kútnál táborozhasson (július 12-től augusztus 12-ig). A táborban a farkaskölykök egy őrse is jelen volt. A katonaságtól kocsiponyvákat kértek, melyeket kifoltoztak és a saját tervezésű fakeretekre húztak fel. A tábor programjában sok játék, főleg számjátékos hadijáték szerepelt. Gr. ZICHY GYULA akkori megyéspüspök is ellátogatott a táborba nyaralójából.”

Táborzási jegyzetek.¹⁴

Varga Gyula
rajv.

Táborzás.

A tábor helyét előzetes terepszemlén állapítjuk meg úgy, hogy a kész terv alapján rendezhetjük be a táborunkat. Ha lehetséges, próbatáborra megyünk, ez az előtáborzás két-háromnapos, melyen a résztvevők gyakorlottságukról, cserkészszellemükről tesznek tanúságot. Ezen tűnik ki, kinek szervezete fiatal, vagy túlkényes még a tábori élet fádalmaira. A táborhelyet előbb térképen kiszemeljük, azután néhányadmagunkkal néhány napos mozgótábor keretében a helyszínen is megszemléljük. Ha megfelel, térképet készítünk róla 1:100 arányban; megtudjuk, kinek a tulajdona s lehetőleg azonnal telepedési engedélyt is kérünk (hasonlóan az erdőtulajdonostól is engedélyt kérünk). Érintkezésbe lépünk élelmiszerszállítókkal, közigazgatási hatóságokkal, postahivatallal, lelkesi hivatalokkal, szükség esetén fuvarossal is. A nagytábor mintegy nyaralása a cserkészeknek, tehát természetesen olyan hely kellemes, ahol az erős nyári hőségtől, napsütéstől védetten pihenhetjük ki az esztendő fátáradtságát. Olyan helyre kell mennünk, mely a reggeli órákban napsütéses, délelőtt árnyékos. Mivel hazánkban leggyakrabban az északi és északnyugati szél kellemetlenkedik, erre is gondolnunk kell. Az erdei talaj általában nedves, tehát nem egészséges, a hely lábánál a nagy nyári esőzések veszélyesek, legjobb tehát sík területen, vihartól, felhős szakadástól és nedvességtől ment erdőszélen táborozni, vagy valamely rövid, dús fűvű erdei tisztáson, vagy erdő melletti legelőn, mert ezeknek füve nem kopik oly hamar, mint pl. a kaszálóé. Hegytetőn szél miatt, völgytalpon a nedvesség miatt nem tanácsos táborozni. Szűnyog oly helyeken szaporodik, ahol álló, poshadt víz akad (mocsár, folyam stb.). Nedves erdőrésekben kullancs kellemetlenkedik. Jó ha közelben menedékhely, pl. major épület van vihar esetén. Nagyon fontos, hogy a táborhely ne legyen messze az élelem beszerzés helyétől. Jó ívóvíz legfeljebb 1-2 percre legyen, ha csak vizesajtót nem tudunk szerezni. Fürdő és mosdóvíznek is kéz alatt kell lenni. Meg kell végül tudni, nincs-e járványos betegség a vidéken. Jó ha vasút vagy hajóállomás van a közelben.

Tehát 1. Felkeressük a terület tulajdonosát és engedélyt kérünk. 2. Táborhely keresése és térképezés. 3. Fagyűjtésre és favágásra engedélyt. Menedékház keresése. 4. Élelembeszerzés előkészítése. 6. Vasút és hajóállomástól vezető legrövidebb és legjobb út. 7. Vasárnapi istentisztelet stb. 8. Podgyász szállításra kocsit, vagy szekér beszerzése. 9. Széna, szalmaszerzés. 10. Fürdő.

A felderítő út feladatait 2-3 tagú járőrökkel végeztetjük el, ha elegendő számú cserkészünk van, ha nincs, személyesen járunk minden után. A járőrök írott jelentést adnak az írott parancsra. A felderítő út vezetője rendszeren a táborparancsnok.

A felderítő út eredményét megbeszélésen közöljük a résztvevőkkel.

I.

Minden táborzást gondosan elő kell készíteni, erre szolgálnak a műszaki gyakorlatok, segélynyújtás, életmentés stb.

1. Málházás

Cserkészruha: cserkészjelvényes kalap viharszíjjal, cserkészszing (ennek zsebjeiben iránytű, síp, igazolvány, napló, ceruza, tárca), nyakkendő, rövid térd nadrág (zsebjeiben zsebkendő, spárga, biztosítótű), öv (késsel), térképtartó és kulacs vállra, lábszárvédő, alsónadrág, harisnya harisnyakötővel, bot, szegescipő, hátizsák.

A hátizsákban van:

1. **zseb:** Varrókészlet (tű, cérna, biztosító- és gombostű), imakönyv, lapos pohár, villanylámpa, gyufa stb.

2. **zacskókban:**

I. **ruhászacskó:** 2 hálóging, mellény, 2 tartalék flanell- v. apacsing, 2 trikó, 3 törülköző, 4-6 zsebkendő, 2 alsónadrág, úszónadrág, 2 harisnya, 1 pár cipő, papucs v. tornacipő (egy szennyes zacskó)

II. **zacskó élelmiszer és edény:** Élelmiszer: 1 napra való. Edény: 1 csajka, 2 érctányér, kés, villa, kanál, 2 szalvéta, 2 edénytörő, 1 mosogatórongy

III. **zacskó tisztítószerek:** 1 szappan, fogkefe, krém v. f. por, fésű, hajkefe, ruhakefe, cipőkefe, cipőrongy, cipőkrém

Hátizsákon kívül a pótcsomag: körgallér, pokróc, lepedő

¹⁴ Nem tudhatom, hogy e tömör, szakszerű, pontos lejegyzés vajon felkészítés során történetesen táblára felírt vagy esetleg publikált szabályzat másolata lehetett-e. Ilyen megjelent anyag lehetett pl. *A táborozás kézikönyve* cserkészországok és cserkészországok számára, szerk. Bing Ede János (Budapest: Toldi 1914) 80 [Cserkész könyvtár I]; *Táborozás* A Cserkészvezetőkönny II. sorozata (Budapest: M.E.K.Dsz. 1921) 32 [Az Erő Diákkönyvtára]; Kiss József *Táborozás* Gyakorlati útmutatás táborozók számára (Budapest: Magyar Cserkészszövetség 1922) 23 [A Magyar Cserkész könyvei 39].

Tábori szabályzat

1. §.

Az állótáborban minden fogadalmat tett cserkész részt vehet, ha

- a) a részvételhez szüleitől engedélyt kapott.
- b) egészségi állapota kielégítő.
- c) aki a nagytábor előtt legalább fél évig intenzív cserkészmunkát folytatott s eközben a cserkészszellemről és a szükséges gyakorlati ismeretek tudásáról tanúságot tett.
- d) a P.C.F. tisztikara és táborzó bizottsága a táborzók közé kijelölte.
- e) ha a szükséges élelmiszereket be tudja szolgáltatni és a szükséges felszereléssel rendelkezik és a táborzási költséggel.
- f) ha az előkészítő munkákon résztvett és megfelelt.
- g) ha távollétük alatt intenzív munkát folytatnak és szükséges előkészületeket magánúton elvégezték.

2. §.

Álló táborban a táborzás egész tartalma alatt a P.C.F. cserkészcsapatnak azon tagja lehet, aki az előbbi feltételeknek megfelelően a cserkész tábornak állandóan hasznos munkát végző tagja, tehát aki:

- a) a napirendet (mely a felkelés, étkezés, munkák, gyűlésezések, lefekvések idejét határozza meg) pontosan megtartja.
- b) sátrát, pokrócait mindennap kiszellőzteti, felszerelését rendben tartja, hulladékokat, ételmaradékokat a szemétködörbe helyezi.
- c) ruháját, cipőjét, evőeszközeit kitisztítja, ha hibás kijavítja, rendesen megmosakodik (és ha lehet megfürdik), mosdani, mosogatni csak arra kijelölt helyen szabad.
- d) cserkésztestvéreivel szemben megértő szeretettel, igazi baráti érzéssel viseltetik, nem duzzog, nem csúfolódik, nem verekszik vagy veszekszik, tartózkodik a lármától, a rakoncátlankodástól.
- e) feljebbvalóinak mindenkor mindenben vidáman engedelmeskedik és jó lélekkel, velük szemben őszinte.
- f) a reábízott feladatokat (utásmunkák, főzés, mosogatás, tábortakarítás stb.) a legjobb tehetségével panasz és ellenkezés nélkül elvégzi.
- g) önkéntes vállalkozásaival is tanúságot tesz a tábor javát szolgáló munkakészségről.

3. §.

Fegyelem, felelősség

- a) Minden cserkész legyen tudatában annak, hogy erős fegyelem alatt fog állani és a tábori munkákból ki kell venni a részét.
- b) minden cserkész önmagáért, felszereléséért, a sátor és tábor munka reáeső részéért felelős az őrsvezetőjének és a napos tisztnek, illetve a parancsnoknak tartozik felelősséggel. Az őrsvezetők felelnek mindenkért, amit őrsük tesz, vagy elmulaszt. Az őrsvezetők és sátorfelügyelők minden rendellenességet jelentenek a parancsnoknak.
- c) minden cserkésznek naponta gondosan át kell olvasnia a parancsok és egyes megbízások kifüggesztésére szolgáló táblát, hogy mindig tudja, hogy milyen új parancsokat adnak ki.
- d) minden táborzónak becsületére van bízva, hogy a parancsokat mindenféle megbízásokat teljesen és pontosan végrehajtsa, még pedig akár [ellen]őrzi a feljebbvaló, akár nem. Ha nem tudod, mi a parancs, menj és kérj felvilágosítást a napostiszttól, de semmi esetre se tegyél valamit rosszul, vagy pontatlanul s azután mond, hogy nem ismerted a parancsot. A parancsnak mindig bírálat nélkül engedelmeskedjél, még akkor is, ha nem tartod helyesnek (I. a VII. cserkész törvényt).
- e) a napos tiszt tudta és engedélye nélkül senkinek sem szabad a tábor kijelölt területéről sem egyedül, sem többemagával távoznia.
- f) a tábor közelében oly helyre, hol kárt tehetünk, vagy ahol másokat zavarhatunk (kert stb.), lépni szigorúan tilos.
- g) minden egyes táborzó köteles vigyázni egészségére. Bármely rendellenességet, aggasztó tünetet észlel, jelentse az inspekciónak. Ha a riadó elhangzik (akár tárogatón, akár spontán) azonnal sorakoznak őrsi táborukban. Az őrsvezetők a napos tiszthez sietnek (ha az őrsv. és a sörsv. távol van, a legidősebb sorakoztatja a táborban).
- h) fürdeni csak a megállapított időben és helyen szabad a kirendeltség jelenlétében.
- i) minden táborzó köteles naplójában a tábori szabályzatokat, felszerelési listáját, az előkészületen megállapított beosztását feljegyezni, a tábor eseményeit részletesen, vázlatokkal és térképekkel vezetni.
- j) minden táborzónak pihenőre is szüksége van, ha munkáját jól akarja ellátni, ezért a pihenők alatt hangosan beszélni, lármázni, ebédután naplóírásról és este takarodó után szigorúan tilos. Azok a cserkészek, akik megbízás folytán

este, pihenők alatt, éjjel mennek ki a táborból, vagy jönnek oda vissza, a legnagyobb csendben maradnak és nem ébresztik fel társaikat.

- k) a csapatvezető napostiszt naponta megvizsgálja az őrsök sorait, egyesek felszerelését, de nem határozott időben a táborparancsnok is.
- l) a lámpakioltás után minden táborban csend legyen. Az őrsvezetős és táborfelügyelők gondoskodjanak arról, hogy éjjel a sátorköteleket meglazítják, valamint arról, hogy reggel a sátor függönyét felkössék; kötelesek a tábor rendjére felügyelni.
- m) a tábor a végleges eltávozáskor az ott tartózkodás minden nyomát eltöröljük.

*

14. Péntek.

Pénteken reggel már $\frac{1}{2}$ 5-kor nagy sürgés-forgás volt észlelhető a gimnázium tájékán. A cserkészek indultak táborba. Kétszer fordultunk meg a kis kocsival, míg a sajátunk, az előkészítőök holmija benn volt. 11-en indultunk BÖRÖCZFFY tanár úr vezetésével. 6-kor indult a vonat. Úgy dobogott a szívünk. Egész uton énekeltünk.

8-ra ott voltunk, de kocsit csak $\frac{1}{2}$ 12-re kaptunk. Felértünk kettőre. Nem ebédeltünk, hanem előbb felhurcolkodtunk a táborhelyre. Ez eltartott 5 óráig. Csak akkor ebédeltünk hazait. Utána felvertünk két sátrat. Ennek végeztével oly sötét volt már, hogy nem lehetett dolgozni. Megvacsoráltunk. Rántott levest és teát. 10-ig fennvoltunk. $\frac{1}{2}$ 11-kor már mindenki aludt.

Kettesével állottunk őrt. Nekem már megszokott volt tavalyról,¹⁵ de azért oly jóleső-furcsa érzéssel töltött el.

15. Szombat.

Ma reggel korán keltünk, mert sokat kellett dolgozni. A táborhelyet kitisztítani, tábor árbócot kifaragni, a többi sátrakat előkészíteni és latrinát ásni. Ez a mai munka. Ebéd rántott leves és grízes tészta volt. SZABÓ ALI¹⁶ műremeke. D.u. folytattuk a munkát. Feltörött a markom, mert két göcsöt kellett kivenni. Estére végeztem vele. Vacsora: rizs volt sült szalonnával. Nagyon jó volt. Este még lámpánál is dolgoztunk. Az éjjel nagyon hideg volt.

16. Vasárnap.

¹⁵ Bizonyára *A ciszterci rend pécsi róm. kath. Nagy Lajos-főgimnáziumának értesítője az 1923–1924. évről* szerk. Buzássy Ábel (Pécs: Taizs József 1924), 12 beszámolta eseményről van szó. Eszerint „Július 2-től 28-ig sikerült táborozást rendeztünk a Bükkösd melletti Szt. Domján pusztán, melynek bérlője, BIRÓ JÓZSEF úr, igazán úri bőkezűséggel és előzékenységgel bocsátott rendelkezésünkre mindent, amire szükségünk volt. Különös hálával kell még megemlékeznünk özv. JESZENSZKY FERENCNÉ úrnőről és FEHÉR FERENC bükkösi plébános úrról, kik anyagilag és erkölcsileg támogattak bennünket.” Ti. előbbi JESZENSZKY FERENC JENŐ (1872–1919) özvegye, KÁNTORJÁNOSI MÁNDY THYRA (1888–1957) volt — <http://www.bukkosd.hu/files/files/helytortenet.pdf> <https://www.geni.com/people/Thyra/6000000009180101382>> — s utóbbi a falu tudós papja 1912–1945 közt.

¹⁶ SZABÓ ALADÁR (Pécs, 1907. augusztus 14. – Szeged, 1978. április 4.) tanár, nyelvész, műfordító. Hatgyermekes postafelügyelő családban nőtt fel, pécsi ciszter gimnáziumi osztályfőnöke BÖRÖCS MARCELL, a 1925-ben érettségizik. A párizsi Sorbonne (1928/29) közbeiktatásával a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen végez magyar–francia szakon (1930). Ugyanitt a magyar (1930–1941), majd a szegedi egyetem (1941–1957) finn lektora és gyakorló reáliskolának tanára; 1957-től a szegedi Pedagógiai Főiskola idegennyelvi lektorátusának vezetője; vö. Zemplényi Veronika tollából ‘Szabó Aladár és Aino Hakulinen: Pécsi magyar–finn kapcsolatok’ *Pécsi Szemle* (2005 őszi), 81–97, 82 és ‘Szabó Aladár’ in *Pécs Lexikon* (2010), 225 ill. https://www.csgyk.hu/baranyai-neves-szemelyek-bongeszo/?nevesszemely_azonosito=13180>.

Ismét korán kellett kelni, mert ma is kell dolgozni. SZABÓ, SZIKSZAY és KOVRIG¹⁷ bementek a faluba és nagy kínok közt tudtak egy kis túrót és tejfelt szerezni.

Elmentünk mind a 8 órai szt. misére teljes glanban. Otthon azután nekivetközve, majd teljesen meztelenül neki láttunk a munkának. Tűzhely és tábortűz. Ebédre pörkölt rizst és túróscsuszát kaptunk. Megint munkára. Amíg BÖRÖCZFFY tanár úr aludt, addig személyenkint 2 liter teát ittunk, utána pedig tréfa forradalmat csináltunk. A munkapárton csak egyedül én voltam. Szorongatott helyzetemből nehezen tudtam kiszabadulni.

Vacsora: mákostosza és tea.

Ma 12–1-ig őrködtem.

17. Hétfő.

A törzscsapat megérkeztéig dolgoztunk. 9-kor megérkezett RÉVÉSZ parancsnok úr és a tábori mamus. A délelőtt kíváncsoskodással telt el. A kocsi lennrekedt a völgyben s ezért. Ebéd közös volt. Nekem jutott, így lekváros kenyeret ettem. D.u. felvertük a sátrakat, a tábortüzet befejeztük. Vacsora szintén közös. Ebből jutott már nekem is. Sokáig énekeltünk a tábortűznél. 9-kor lefeküdtünk.

18. Kedd.

Reggel korán KOVRIG és BOZAN¹⁸ lementek a faluba húsért. Nekünk 5-kor volt az ébresztő. Az őrs nehezen kelt fel. Az új beosztás szerint az én őrsömben voltak:

VARGA GYULA őrsv.

SZABÓ ALI sőrsv.

BOZAN SANYI sátorfelügy.

KERTÉSZ ENDRE¹⁹

PONGRÁC KARI²⁰

DE SORGÓ TIBI²¹

NÁDOR LAJOS²²

GEORGIEVITS²³ és

¹⁷ KOVRIG EMIL ekkor V. osztályos gimnazista, műsorok állandó és díjazott szereplője [*Értesítő* (1922), 5 és 12], fővárosi színész — olykor Kallós előnévvel — (a Magyar Rádiónál pl. 1938–1950 között) [*Erdélyi Örmény Gyökerek* XI (2007. június), No. 124, 33].

¹⁸ BOZAN SÁNDOR (Szászsebes, Szeben m., 1906. február 17. –) osztálytárs; tanulmányait orvosi karon folytatta.

¹⁹ KERTÉSZ ENDRE (Fogaras, 1906. november 3. – Pécs, 1991. március 14.) ügyvéd, főispán, politikus, jogtanácsos. Apám osztálytársa, mindvégig jó barát, cégünk kiváló ügyvédje. Jogi tanulmányait Pécsen folytatta, 1933-tól lett ügyvéd, de már 1932-től a Földműves és Kiszgazda Párt polgári tagozatának tagja s jogi tanácsadója. A háború után Baranya megye főispánja (1945. december – 1947. november), a Pécsi Ügyvédi Kamara elnöke (1949–), az 1956-os forradalomban pedig a Baranya Megyei Munkásság Nemzeti Tanácsának elnöke, letiltását követően pedig 1963-tól a Pécsi Állami Gazdaság jogtanácsosa. Lásd Rozs András 'Kertész Endre' in *Pécs Lexikon* (2010), 388–389 és <[https://hu.wikipedia.org/wiki/Kertész_Endre_\(forradalmár\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kertész_Endre_(forradalmár))>. A <<https://pecsizsidóság.wordpress.com/tag/dr-kertes-z-endre/>> közlése: „Tekintetes Polgármesteri Hivatalnak, Pécs. Felhívásra bejelentem, hogy dr. STEINER LÁSZLÓ zsidó pécsi Ferencziek u. 20. szám alatti lakosnak az alábbi ingóságai vannak nálam: 1 drb. iratszékény az ügyvédi irodára vonatkozó periratokkal és jogi könyvekkel. Az ingóságok úgy kerültek hozzám, hogy nevezett ügyvéd irodájának gondnokául ki lettem rendelve és az iratok megőrzése kötelességem. Miután nem volt szekrényem a gondnokolt iroda elhelyezésére, az iratokat iratszékrennyel együtt hozták át hozzám. Pécs, 1944. május 24. Dr. KERTÉSZ ENDRE ügyvéd pécsi, Hunyadi u. 14. sz. alatti lakos”. Eme zsidó ügyvéd szintén ciszter-érettségizett, 1921-ben; vö. *Értesítő* (1937), 82.

²⁰ PONGRÁC KÁZMÉR ekkor V. osztályos gimnazista. *Értesítő* (1922), 8.

²¹ DE SORGÓ TIBOR (1908–) államtudományi doktor [*Dunántúl* XX (1930. május 29.) 121, 6], tűzérzászlós (1935) majd gt. hadnagy (1937), az új rezsimben g. százados (1948), utóbb Pécsen a Nemzeti Bank tisztviselője [*Jogtudományi Közöny* (1955) 5, 317].

²² NÁDOR LAJOS ekkor V. osztályos gimnazista. *Értesítő* (1922), 24.

BODOR DEZSŐ.²⁴

Végre mikor felkeltek sorakoztunk mosdáshoz. Szokatlan volt nekik Büdöskút hideg vize. Utána szabad gyak. Mikor már jó kiizzadtunk, megkaptuk a teát. Délelőtt a sátrakat ismét kibontottuk. Ebédre volt bableves és hús. Délután a lebontott sátrakat újra felállítottuk. Ez azért volt szükséges, mert tegnap rosszul állítottuk fel. Vacsora a szakácsok nagy öröme szalonna volt kenyérral. A tábortűznél az énekes könyvet elejétől végig énekeltük. Végén felharsant a „Krasznahorka”.

19. Szerda.

Ma reggel először hallottam az ébresztőt. Máskor mindig úgy ráztak fel. Az éjjel hideg volt. Reggeli rántott leves. Ezt természetesen megelőzte a tegnapi tortúra. A Parancsnok úr, SZABÓ ALI és KOVRIG rendezték a tej ügyet. A rendezés vége ígéret volt, de tejet még mindig nem kaptunk. Délelőtt esett az eső, de csak kicsit. Bebújtunk a sátorba. Az ebéd szerencsére nem kozmásodott el, mert az eső elkésett. Krumpli levest és piszkos tésztát kaptunk. D.u. mindenki fázott. Lefeküdtünk és összebújtunk. Ma írtam az első levelet haza. DE SORGÓ TIBI is haza ment, mert beteg. Uzsonnára szalonnát és kenyeret kaptunk. Végre kiderült, de dolgozni már nem tudtunk. Vacsorára tejfölöstúrós kenyeret és teát kaptunk. A cím hosszú, csak a vacsora rövid.

20. Csütörtök.

Szegény SZABÓ ALI hogy mérgeződik. Ma megint ő a szakács. Mikor már ketten hárman körülálltuk a tábortüzet, jön Stüsz (vadász) és nagyban örül, hogy máma korán kelt fel és fogja hallani az ébresztőt. De megmondták neki, hogy már egy félórával ezelőtt elfújták. Reggeli ismét tea. Csodálom, hogy a sok eldobált tea magból nem nőtt fel körülünk egy egész tea erdő.

Ma ismét napos vagyok. Az a sok vízfordás. A munkám is sok, mert csak egyedül vagyok ács. Ha egy ceruzát kell kihegyezni, még azt is én hozzám hozzák. Hisz én vagyok az ács. Ebédre tészta leves és babcsuszpájz volt. Ebéduán az őrs közakarattal hozzá fogott a naplóíráshoz. Nehezen ment. Fájt nagyon a markunk. Estefelé elmentünk focizni és stafétát futni.

Vacsora tejberizs volt csokoládéval. Csak az a kár, hogy az élelmi sötétben tette rá a csokoládét. Máskülönben jó volt.

21. Péntek.

Szegény SZABÓ ALI már megint szakács. Úgy tettet, mintha mérgeződné.

Ismeretlen tettesek az éjjel sokat besuviszoltak. A második órától senkit. Jó is volt, mert a fiúk csináltak volna csetepatét. Reggelire (ha nem tea, akkor) rántott levest kaptunk. A négy kukta megpucolta a tegnap elfogott 50 rákot. A hálót KUBICÁÉKTÓL²⁵ kaptuk. Meg is főzték. Olyan szépen megvörösödtek.

²³ GEORGIEVITS-KAMP ENDRE ekkor III. osztályos gimnazista [Értesítő (1922), 20]; a későbbi író és neves irodalomtanár MAKAY GUSZTÁVVAL egy osztályban érettségizik [Dunántúl, 1928. június 6.] 127, 4].

²⁴ BODOR DEZSŐ ekkor III. osztályos gimnazista. Értesítő (1922), 20.

²⁵ Ti. a táborhelyszíntől szolgáló erdőgazdaság felelőségétől, KUBICZA ISTVÁN erdőtanácsos embereitől.

Ráértem megfigyelni, mert napostiszt voltam. Az ebéd nagyszerű. Sokat ettem a ráklevesből és grízestésztából. Hisz' megérdemeltem. Nem dolgoztam semmit, mint minden napostiszt. Délután harcszerű volt, de abbamaradt, mert KUBICZÁék jöttek a tábort megnézni. Vacsora előtt kitakarítottuk a tábort. Megjött a kis MOLNÁR és GARTNER FERI²⁶ is. Vacsora lekváros tészta volt.

22. Szombat.

Oly jó aludtam. Nem is hallottam az ébresztőt. Az utolsó pillanatban rázott PONGRÁCZ KARI. A mosakodás nem igen ízlett. Jó meleg ágy után a hideg víz. De ha muszáj.

Végre sok szenvedés után megkaptuk a reggelit. (Ezen kezdhettük volna mindjárt.)

Ma, mivel nem voltam napos, kifestettük a 9-es utat és a 19-es felét. Útközben találkoztunk a kegyelmes úr²⁷ embereivel. A táborunkból jöttek. Egy birkát és 100 és egy fél kiflit hajtottak oda. Nagyon megörültünk az ajándéknak. Mindjárt ott hagytuk a festést. Egy ebédre érkeztünk be. Kaptunk zöldbab levest (haj szegény kukták) és vaddisznóhúst galuskával. Le akartam ebéd után feküdni, de nem lehetett, mert a holnapi ünnepélyre kell készülni. MYSKOVSKY,²⁸ GOSZTONYI,²⁹ SZILY,³⁰ NÁDOR L. és FENICZY³¹ Bátán voltak, hogy a szekszárdiaktól³² elhozzák a sátorlapokat. A megkezdett élelmiszergunyhot készítettük. A kaput is fel kellett állítani. 10-ig tartott a munka. Ma is nem voltam napos.

23. Vasárnap.

4 órakor keltem és mindjárt munkához láttam. A vendéglatrínát és a kaput kellett befejezni. A 8 órai szt. misére mentünk be Pécsváradra. ott már vártak a vendégek. Csak az unokabátyám jött, de azt mondták, hogy délután a szülők is kijönnek. Szt. mise után a csapat visszasietett, hogy rendbehozzon mindent. A délelőtt valahogy eltelt.

D.u. lementem az állomásra. Csakugyan kijöttek szüleim. Velük voltam egész d.u. csak az ünnepély alatt nem. Jó hazaiból be[va]csoráltunk. A vendégek hazamentek, mi pedig letelepedtünk a tábortűz köré s elgondolkoztunk.

24. Hétfő.

²⁶ GARTNER FERENC (1904–) 1921-ben érettségizhetett, 1936-ban mérnök Dunaföldvárott; vö. *Értesítő* (1937), 82.

²⁷ Ti. a megyéspüspök, gr. ZICHY GYULA embereivel.

²⁸ MYSKOVSKY IMRE osztálytárs, Pécssett oki. gazdatiszt lett. *A ciszterci rend pécsi Nagy Lajos-reálgimnáziumának értesítője az 1933–1934. évről* szerk. Kiss Albin (Pécs: Táizs József 1934) 71 <https://library.hungaricana.hu/hu/view/Pecs_27004_ciszterci_27065_1933/?pg=53&layout=s>, 46.

²⁹ GOSZTONYI MIKLÓS (Pécs, 1905. december 4. –) osztálytárs 1924-ben érettségizve medikusként tanult tovább, s későbbi információ szerint Pécssett itélőtáblai tisztviselő lett; vö. *Értesítő* (1922), 35 és *Értesítő* (1934), 46.

³⁰ SZILY FERENC (Ujgradička, Pozsega vm., 1907 okt. 4. –) 1925-ben érettségizett, medikusként folytatta tanulmányait.

³¹ FENICZY PONGRÁC egy évfolyammal feljebb járt. A pécsbányatelepi bányakórház sebész főorvosa — <<http://www.pecsibanyasz.hu/rovatok.php?id=607>> — világháborús bevonulataáig; van egy hasonló nevű (1905. október 6. – Titusville, New Jersey, 1983. június) egy amerikai — <<https://www.ancientfaces.com/surname/feniczy-family-history/913851>> — genealógiai adattárban is.

³² Bizonyára az 1913-ban alapított Garay János Gimnázium 30-as számú Szekszárdi Cserkészek csapatáról van szó.

Azzal zargattak ki az ágyból, ha nem kelek fel, teát kapok reggelire. A szakácsok ígérték, hogy nem az lesz.

Mikor mindennel jól megkínóztak, kisült, hogy tea a reggeli. Nem bánom, de legalább dupla porciót kérek.

Egész délelőtt hordtam KÁZMÉRRal a vizet, mégis pájsli levest kaptam. Hanem a lekváros és mákos tészta, meg egy kis hazai felvidított. Délután KÁZMÉRRal és KERTÉSZszel utat voltunk festeni. Hazafele találkoztunk a cserkész forradalmi bandával. Rettegésbe ejtettük őket a feketefestékes pemzlivel. Hogyan, hogy nem, az előzményeket nem tudom, de a fiúk kikaptak, ezért a tábortűz lehangolt volt.

25. Kedd.

Ma napos vagyok. A dolgom elég jó. Délelőtt vizet hordtam. Alig vártam az ebédet. Jó volt. Tarhonyaleves és birka sült rizzsel. Délután elmentünk focizni, de abba kellett hagyni, mert nagyon fúj a szél.

Tulajdonképp kukta lettem volna, magam vállaltam, de felmentettek.

Amint hazafelé jöttünk, találkoztunk a Piuszistákkal.³³ Megnézték a tábort. Kaptak egy kis teát. Ők hozták a hírt, hogy Bonyhádiak³⁴ meg akarják támadni a tábort. Egész éjjel a legerősebb és legtapasztaltabbak álltak őrt. A tanár urak is fenn voltak. Két 3 tagú készenlét is akadt, hogyha támadnak, azon rögtön neki.

26. Szerda.

A lárma csak vakhír volt. Kár volt nem hagyni aludni a fiúkat.

Reggelire végre rántott levest kaptunk.

Utána elindultam a KÁZMÉRRal, ALival és a HUBERTH BANDIVAL³⁵ kifesteni a 10-es utat. 11-re felértünk. Ott jó beebédeltünk. Teát is főztünk. Ebéd után 3-ig aludtunk. Akkor jött oda két csendőr s azokkal elbeszélgettünk. A térkép szerint felismertünk minden falut a kilátóról. Búcsúzásakor figyelmeztettek a csendőrök, ha éjjel valakire rászólnak, mondják azt, hogy „őrség vagyok a cserkésztáborból”, mert harmadik után lőnek. A kis páfrányosnál találkoztunk a kegyelmes úrral, aki már haza akart menni a tábor látogatásáról.

A nap hátralévő részében pihentünk.

Ma jöttek meg KISKÁÉk is Márévárról. T. illik már tegnap elmentek, de csak ma jöttek meg.

27. Csütörtök.

³³ Bizonyára a 673. sz. Pius Cserkészcsapat (Pécs, Jézus Szíve Római Katolikus Plébánia) cserkészeiről van szó.

³⁴ Feltehetően a 179. számú II. Rákóczi Ferenc cserkészcsapatról van szó. Fauszt András 'Adatok a bonyhádi 179. számú II. Rákóczi Ferenc cserkészcsapat történetéhez' in <<http://pseg.hu/html/begy/kiad/bef-1/187-194.pdf>>, 1 szerint 1921. évi megalakulásuknak éppen az első eseményeként „1922 nyarán volt Gerjen mellett az első tábor; MÁDI KOVÁCS és SZUPRICS VENDEL gerjeni birtokosok adományokkal segítették a táborozókat.” Ti. az utóbbi (1919–) kétezer holdas nagybirtokos volt, az előbbinek mint volt főispánnak a táborszernagy apjától épített gerjeni kastélyát is bírta; vö. <http://www.tolna.hu/res/tolnai_hirlap_20111112.pdf> ill. <https://elherdaltorokseg.blog.hu/2017/11/17/madi_kovacs_kastely_gerjen>.

³⁵ 1924-ben volt egy III. éves HUBER ANDOR nevű gimnazista. *Értesítő* (1925), 24.

Ma hallottam harmadszor az ébresztőt. Máskor mindig harmadnegyedkézből.

Lementünk mosakodni. ALIVAL egy kondér vizet hoztam felfele. A délelőtt kellemesen telt el. Leányvendégeink érkeztek, köztük BÖRÖCZFFY MICI is. Ebédre tejfeles levest és tökfőzeléket kaptunk. Vigan fogyasztotta el a szemégtödör a főzeléket, mert benne mutatkozott be a táborban a kozma. Hanem a sült húsból, a főzelék kísérőjéből tripla porciót ettem ... volna.

Délután harcszerűt játszottunk. Közben PONGRÁCZ KAZI, BOZAN SANYI és én magházaztunk. Elmentünk Rékára³⁶ s a túlsó dombról megközelítettük GOSZTONYIT. Kíváncsiak voltunk rá, hogy kurizál. Mikor elmentek a pcsk. úrék a vadászháztól, megtaláltuk az ételmaradékokat. Utána hazamentünk. Egy bizonyos fogással dupla porció vajas kenyeret kaptunk. Este a mama kivasalta a ruhákat.

30. Vasárnap.

Kora reggel keltünk. Kitisztogattunk mindent, megmosakodtunk s felöltöztünk. Mi, a tábor vénjei és tekintélyei, már aki akart, Püspökszentlászlóra mentünk szt. misét hallgatni. KONYIE és én ministráltunk HANG tanár úrnak. A kegyelmes úrnál reggeliztünk kávé. Ez az első két hét óta. Itt találkoztunk FENICZYÉKKEL. Hazafele az öreg CHATZZAL megpróbáltunk egy távfutást. Püspök szt Lászlótól egész hazáig futottunk. Ott már várt öcsém és egy inasunk, aki Juliánista³⁷ cserkész.³⁸ Délelőtt nem történt semmi.

Ebédre hazait: Töltött paprikát stb. ettem. D.u. megisméltődött a tábori ünnepély. Estefelé öcsém elment. MISKÁVAL és SANYIVAL. Este búsan lógattuk fejünket a tábortűz mellett. Hisz elment a MISKA. Most ismét ki vagyunk szolgáltatva a Csoszinak. Nem bírtuk soká a bánatot. Lefeküdtünk.

31. Hétfő.

Ma SZILY a napostiszt. Megegyeztem vele 75 %-ra az ő javára. A haszon mégis az enyém. Egész nap nem kell egyebet dolgozni, csak vizet hordani. A reggeli megint ... (Egy érző kebel úgy is megérzi, hogy az mi.)

³⁶ Óbányán túl Mecseknádasd felé, esetleg a hegytető Réka-vár, de értelemszerűen leginkább a Réka-völgy (ahol akkor, amikor — a ma szikla- vagy katakomba-cserkésznek nevezettek jegyében — 1957–1958 táján a pécsi Nagy Lajos Gimnáziumban tanulóként CSONKA FERENC belvárosi káplán s VÁRHIDY GYÖRGY csapatparancsnoki vezetésével a Magyaregregy melletti Mára-vár túloldalának fennsíkján táboroztunk, onnan csaptunk le egy kora hajnalon a Réka-völgy innenső oldaláról BOLVÁRY PÁL pálos szerzetesnek a Réka-völgy túloldalán táborozó csapatára).

³⁷ Az egykori Rét és Rát utca sarkán (József Attila u. 7.) a kalocsai iskolanővérektől működtetett Julián Egyesület fűinternátusa és tanoncotthona intézményét egyetemalapításkor a kultuszminiszter foglalta le a ma ismert gyermekgyógyászati klinika elhelyezésére. Az ő cserkészcsapatukról lehet szó, s talán a *Zászlónk V* (1924. június 1.) 6. 96 & <http://epa.oszk.hu/03500/03586/00050/pdf/EPA03586_magyar_cserkesz_1924_06.pdf> híradása — a IX. (cserkész)kerülethez tartozó „volt Julián tanoncotthon ifjú munkás cserkészcsapata [...] május 4-én Mohácsra rándult” — is róluk szól.

³⁸ Miközben szigorú rendet és munkafegyelmet követelt meg a cég felfelé ívelő szakaszában mintegy húsz munkást (segédet és tanoncot) foglalkoztató, az azóta feltárt római palotaromok felett, a mai Ítéltábla környékén (Rákóczi út 34., lenyúlva a Majláth utca 43. alatti másik kijáratig) egykor működött *Varga Gyula Autókarosszéria- és Kocsigyár*, a telephelyen — nagyapámnak hála — egyszersmind patriarchális-familiáris légkör uralkodott: amíg bírta, az üzem tulajdonosának (mint minden dologban előljáró első munkásának) a feleségeként nagyanyám kifőzte az egész kompániát, nagyapám pedig segédei család- és otthonalapítását ingatlanügyletekkel, kölcsönrel és egyéb módokon folyvást segítette. Merthogy apám nagyobbik kisöccse (VARGA BÉLA) is csupán hét és fél éves volt e „táborzás” idején, az inas-tanonc mellette mintegy a család részeként póta-paszerepet játszhatott.

Ebédre hogy mit kaptunk, azt nem tudom. Nem tudtam megállapítani, csak annyik tudok, hogy ma volt először félkozmás az ebéd. FODOR MIKI³⁹ a „pécsi csapatok! vigyázz!” is megérkezett SCHMIERMUNKL FERivel. D.u. harcjátékok játszottunk. Az egyik fél vezetője FODOR, a másiké SZIKORA és én.

Két roham volt. Mindkettőben megvertük a MIKIt, mert már ismertük taktikáját. A harmadik azonban eldöntetlen lett.

Augusztus 1. Kedd.

Az éjjel elég hűvös volt. A fiúk egymás tetején aludtak. Pedig mindegyiknek volt 2 pokróca s ellátta már magát vele. A hidegtől nem tudtam aludni. Korán felébredtem. Pedig semmi dolgom sem volt. Ma nem vagyok napos.

Különben az ügyis mindegy. A ceruzahegyzés szekercével rámmarad. (Már említettem.) Délelőtt füveseztem. Ma a lapida kiválókép udvarias volt. A fűbe nem csapta meg egyszer sem a karomat, de kettőt kaptam az orromra és hármat a fejem búbjára.

Ebéd után lementünk az állomásra. MÓDLY,⁴⁰ KÜHN és BRISITS⁴¹ tanáruak jöttek LEHNER D.⁴² és NÁDOR LAJCSI kíséretében. Alig hogy körülnéztek, lementek Rékára.

Este KÜHN és BRISITS tanár úr meg a LOJZI gyerek visszatértek Pécsre. KÜHN tanár úrral előbb megígértettük, hogy még egyszer kijön. A tábortűz 1/2 10-ig tartott. Ilyen szép kevésszer volt. Mielőtt lefeküdhettem volna, meglökött a harmadik órs. Nézzem meg az ő villanyukat. Seclaucke[?] elemmel táplálták oly fényesen égett, hogy csak épp azt láttam, hogy hol ég. De azt sem igen tudtam kivenni.

12–2-ig került rám az őrködés sora. Teát is főztünk. Meghívtuk rá MÓDLY tanár urat is. Nagyon finom volt. Jó felmelegített. Nem is fáztam az éjjel.

Augusztus 2. Szerda

Ha az éjjel nem is fáztam, annál jobban a mosdásnál. De használt. Jó felfrissített. Ma rántott leves volt a reggeli (Hála Istennek) és nem Ma napostiszt vagyok. Így egészen jó. Minden másnap kell csak dolgozni, ezek közül is egyszer napostiszt vagyok, ekkor persze jobban pihenek, mint ha pihenő volnék. Így azután ráértem a konyhán a kóstolgatás körül bizonyos ügyességeket szerezni (t.i. hogy a szakács észre ne vegye). D.u. elmentem SZABÓ ALIVAL utat festeni. (A tisztségben felváltott FENICZY.) Mire

³⁹ Van egy FODOR MIKLÓS másodikos gimnazista 1920-ban; vö. *Értesítő* (1921), 18.

⁴⁰ MÓDLY DEZSŐ (1887–1969) OCist tanár (magyar és latin, vallásán), a Faludi Önképzőkör vezetőtanára.

⁴¹ „BRISITS FRIGYES ERVIN (Máza, Tolna vm., 1890. március 4. – Vác, Pest m., 1969. december 7.) OCist tanár, igazgató, irodalomtörténész, Vörösmarty-kutató. A középisk-t Pécssett, a teol-t a Bernardinumban végezte [...]. A bpi egy-en m-lat. szakos középisk. tanári okl-et szerzett, 1914: drált. 1914: a rendi bpi Szt Imre gimn. tanára, 1935: ig-helyettese, 1939–1948: ig-ja; [...] a bpi egy-en 1946-48: rk. tanár volt.” Az MTA 1. tagja; 1957: az irodtud-ok dr-a. ALSZEGHY ZSOLTTAL és SÍK SÁNDORRAL m. irod. tankv-eket írt, rendőr-imakönyveket adott ki, s számos Pázmány-, Prohászka- és Vörösmarty-összeállítás füződik nevéhez; vö. <<http://lexikon.katolikus.hu/B/Brisits.html>>. Főbb szerzői művei: *Szent Ágoston és Rákóczi Ferencz Vallomásai* (Pécs: Dunántúl 1914) 72; *Assisi Szent Ferenc* (Budapest: Lampel [1927]) 83 [Magyar könyvtár]; *Vörösmarty Mihály és az Akadémia* (Budapest: Akadémia 1937) 77 [Értekezések a nyelv- és széptudományi osztály köréből XXV/8 & Irodalomtörténeti füzetek 59]; *A XIX-ik század első fele* (Budapest: Szent István Társulat 1939) 380 [A magyar irodalom története 5]; *Az én tanáraim a pécsi gimnáziumban* (Pécs: JPT BTK Pedagógiai Tanszék / Pécsi Ciszterci Pedagógiai Műhely 1993) 83 [Tanáregyéniségek a ciszterci rendben 1].

⁴² LEHNER DEZSŐ osztálytárs, Pécssett ügyvéd lett. *Értesítő* (1934), 46.

hazajöttem, addig számjátékban LEHNER csoportját megverte a SZIKSZAYÉ. A játék már sötétben ért véget. D.u. folyamán MÓDLY tanár úr elutazott haza, Pécsre.

Éjjel LEHNER DEZSŐvel a vendégsátorban aludtam, mert a mi sátrunkban nem fértünk volna el. Nagyon jól aludtam.

3. Csütörtök.

Nehezen tudtam felébredni. Különösen az őrésre. Reggeli ismét az áldott ... volt. A d.e. nem történt semmi különös. Elmentem bolyongva. Később ismét utat festettünk, képzeletben, de délután valóban. Azonban előbb az ebéd „gyün”. Báránypörkölt tésztával.

Délután, amint említettem, utat festettünk. Valami nagy harci lármát hallunk, amint hazafelé megyünk. Ismét számjátékot játszik a SZIKORAY és LEHNER csapata. LEHNERÉKnek sikerült a pirosak zászlaját elrabolni, de azok visszalopták LEHNERÉK zászlajával együtt. Így azután ismét LEHNERÉK vesztek. Ma DEZSŐvel a mi sátrunkban aludtam.

4. Péntek.

Az egész nap készülődéssel telt el. A parancsnok úr engedélyével szüleim kérelmére hazautazom SZIKSZAYVAL és SCHÁBBAL. Ők ketten a jószágkormányzóságtól kapott bikát hozzák ki. D.u. a fiúk számjátékot játszottak, mi csak mint kültagok vettünk benne részt. 7 órakor elindultunk az állomásra.

7. Hétfő.

1/2 9-kor érkeztem fel a táborba. DE SORGÓ TIBIVEL. Vele a faluban találkoztam, amint házalt. Mondom, amint felérkeztem rögtön nekiláttam füvesezni. Oly szívvel-lélekkel játszottam, hogy kiszakadt a nadrágom. Imára sorakozó szakította meg a játékot. D.u. harcszerűbe kezdtünk, de lefújattott, mert vendégek érkeztek. KÜHN, VARGA és MAYER⁴³ tanár urak és LAJOS főosztelendő úr. KÜHN tanár eljött búcsúzni tőlünk, mert Zirczre helyezték át. Utoljára mutattunk be neki színdarabot, cserkészjátékot. Majdnem sírtunk. Este, mikor elindult, „Ballag már a vén diák” ének szavaival kísértük le Büdöskútig. Ott azután amíg láttuk folyton énekeltünk. Még azután is. KUBICZA bácsi díszlövést adott le tiszteletére. Örök szeretetünk kíséri s viszont az övé is minket.

* * *

⁴³ MAYER MÓRIC ÁDÁM (Gádor, Bács-Bodrog vm., 1894. szeptember 2. – Mátraszentimre, 1957. március 10.) OCist tanár (latin és német). „1920-48(?)): Pécssett gimn. tanár, 1945: ig-h., lat. és ném. szakfelügy., az Erzsébet Tudegy-en a ném. nyelv lektora. Művei: *Ném. nyelvkv.* A gimn. és leánygimn. 6. o. sz., társszerk. Puhr Ferenc (Bp. 1940); *Ném. irod. olvasókv.* A gimn. és leánygimn. 7. o. sz., társszerk. Puhr Ferenc (Bp. 1941).” <<http://lexikon.katolikus.hu/M/Mayer.html>>.

A napló olvasásakor az első pillanatban valamelyes csalódottságot éreztem, merthogy tömören ugyan minden, számára és örse számára említendő történésekről beszámolt, de gyakorlatilag különösebb reflexiók, személyes élményeket illető megemlékezések nélkül. Ámde a naplóírás, mint olvashattuk, egyszersmind kötelező penzum volt, s lehet, hogy így is kezelték, miközben kezük a fizikai munkától időlegesen „megkérgesedhetett”. És műszaki alapmentalitásával egyébként is apám — bár esténként élete végéig történelmi művekben búvárkodott, a HÓMAN–SZEKFŰ-kötetek állandó újraolvasásától a PASSUTH LÁSZLÓ-típusú történelmi regényekig, egykori görög–latin nyelvi jártasságát is bőven kiaknázva — tárgy-nyelvben beszélt s gondolkodott inkább, a dolgok száraz lényegére koncentráltan, inkább szikáran, semmint érzelmeket tolmácsolva, merő líraiságban.

Utóélet? A mindvégig nagyra becsült *alma mater* iránt? Az intézmény éves beszámolója rögzíti, hogy amikor 1924-ben csapatzászlót kaptak cserkészei, „A zászlórudat VARGA GYULA kocsigyáros, a rúdon levő ércdíszet pedig ROMEISZ GYÖRGY gyáros úr⁴⁴ adományozta a csapatnak.”⁴⁵ Hamarosan — 1927-ben — a gimnáziumi zenekart segítette,⁴⁶ s ezért „köszönetünket fejezzük ki egykori tanítványunk ifj. VARGA GYULA úrnak, aki a zenekart a nagydobhoz szükséges kis kocsival ajándékozta”.⁴⁷ A tízéves érettségi találkozón a táborozásban részt vett cserkészek közül apámon túl már csak GOSZTONYI, KERTÉSZ dr., LEHNER és MYSKOVSKI jelent meg.⁴⁸ 1938 karácsonyán — bizonyára apám jókívánságait viszonzva s talán egy alkalmi szentkép kíséretében — Kühn Szaniszló tolmácsolta ünnepi jóérzéseit apámnak egy kézírásos kártyán. S már a háború után, amikor a Katolikus Szülők Vallásos Szövetsége (1946) megalakult, a megyéspüspöki⁴⁹ fővédnökséggel szintén megalakított — a támogatás függvényében még, számos névvel, ún. védnöki, valamint támogatói kart is állító — hatvanöt fős fővédnöki karban apámon és anyámon túl az egykori osztálytársak közül még KERTÉSZ dr. szerepelt.⁵⁰ Majd a készülő (és azóta sajnos lebontott) uszoda megsegítésére rendezett jótékonysági bál adakozóinak

⁴⁴ „ROMEISZ GYÖRGY bádog-, réz- és fémárugyár” (Siklósi-utca 12.) nikkelezéssel, vízvezeték és fürdőszoba berendezés-készítéssel és felszereléssel egyaránt foglalkozott; üzleti hirdetése in *Pécsi Katolikus Tudósító* [Belvárosi Plébánia] I (1921) évfolyamában <https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/1021311/default/doc_url/pecsi_katolikus_tudositó_1921.pdf>, kiadványa pedig *Romeisz György Bádog-, fém- és rézárugyár árjegyzék* (Pécs 1905) 39.

⁴⁵ *Értesítő* (1925), 9. A „kocsigyáros” itt még természetesen apám édesapja, tehát a nagyapám volt. A csapatzászló megszentelése 1924. november 9-én történt; vö. »*Láb, mely hangtalanul lépked...*« (2016), 34.

⁴⁶ „Zene: Október havában 27 tagból álló fűvőzenekar alakult, mely rövid idő alatt is annyira vitte, hogy az intézeti kegyúr látogatása alkalmával szerénnyel fejezte ki háláját Mélt. és főt. WERNER ADOLF dr. zirci apát úrnak, aki 3120 pengőt adományozott a zenekar megszervezésére. Ugyanitt köszönetünket fejezzük ki egykori tanítványunk ifj. Varga Gyula úrnak, aki a zenekart a nagydobhoz szükséges kis kocsival ajándékozta meg.” *Ciszterci rend Nagy Lajos katolikus gimnáziuma* Pécs (Pécs 1926), 32.

⁴⁷ *Értesítő* (1927), 3. BUZÁSSY ÁBEL igazgató 1927. június 1-én írt személyes levélben elsőként fejezte ki apámnak az intézményi köszönetet.

⁴⁸ *Értesítő* (1934), 46.

⁴⁹ VIRÁG FERENC (1893?-ig BLUM) (Bonyhád, Tolna vm., 1869. augusztus 22. – Pécs, 1958. március 2.) szintén pécsi ciszter növendék, 1888-ban érettségizett; megyéspüspök. „1926. V. 6: Pécssett pp-ké szent., V. 19: beiktatták. 1927–1944: a felsőház tagja. Az ifj. és a papnevelés kérdéseivel foglalkozott.” <<http://lexikon.katolikus.hu/V/Virag.html>> Művei közül említendő *Hajnal* Költemények (Pécs: [Blay István bizománya, Eger] 1894) 151 és *Egyházi és alkalmi beszédek* (Pécs: Dunántúl 1937) 286; továbbá egy Budapesten, majd Pécssett tizenhét éven át megjelent kegyességi közlöny szerkesztése, valamint három pécsi politikai napilap kezdeményezése és szerkesztése, mind a századfordulón.

⁵⁰ *Évkönyv* (1947), 37.

köszönetképpen ÉBER ALÁN ciszterci tanár és cserkészparancsnok⁵¹ által 1948 júniusában kiadott jókedvű báli újság⁵² apám hozzájárulását kedves rím-röffenetben így köszöntötte: „Töf-töf, zümmög a méh és darage, / megbízható VARGA garage.”

Ebédlői asztali beszélgetéseinkben minduntalan előkerült apám hálás csodálata gimnáziuma mint emberpalánta-nevelő műhely iránt, s különösen BUZÁSSY ÁBEL⁵³ egykori igazgatója, valamint tanára, a későbbi igazgató KÜHN SZANISZLÓ iránti tiszteletteljes szeretete. Nem véletlen hát, ha közös temetői látogatásainkkor családi elhunytjaink sírjainak felkeresése után, úgyszintén méccsel és virággal, rögvést a ciszterci rendnek ugyancsak a temetői templom közelében lévő sírjai következtek. Baráti, családjaink legjobb ismerősei társaságában pedig pedig nem véletlenül voltak közeli évjárátú pécsi cisztervégzettek, így gyermekkorunktól pécsi létükig jól ismertem dr. BOROS LÁSZLÓ,⁵⁴ dr. JURÁNYI GYÖRGY,⁵⁵ dr. KERTÉSZ ENDRE, dr. PATTON JÁNOS⁵⁶ és dr. RIHMER LÁSZLÓ.^{57;58}

⁵¹ ÉBER ALÁN GYULA (Baja, 1916. február 9. – Balatonfenyves, 1971. augusztus 30.) OCist tanár (vallástan) cserkészcsapat parancsnok (1944–1948), a háború után e városközponti gimnázium alsó udvarán az 1948-ban befejezett strandépítés ösztönzője. *A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziuma és Kollégiuma évkönyve az 2015/2016. iskolai évről* (Pécs: Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma 2016), 63–69.

⁵² A gimnázium mai saját sajtótörténeti feldolgozása (<<https://cml.hu/tantargyioldalak/iskolaujsag/index.php?fajl=tortenet>>) azonban — mivel „újság” gúnyját öltötte magára az az alkalmi kiadvány — a *CISZTER NA! PILAP* —, amit egy az uszoda befejezésére szíves adakozók számára szervezett társasági esemény vicces-bolondos ajándékul adatott ki az uszodaépítést szervező ÉBER ALÁN, s ezért az izlésesen nem is szólt a minden meghívott részéről köztudotról — nem is érzékeli ezen egyszámos kiadványnak sem abszolút alkalmiságát, sem kizárólagos indítékát. Piciny koromban viszont nékem kedvesen visszatérő olvasmányom volt tettetett bárgyúságú humora okán, s kérdésemre, hogy mi is ez a furcsaság, anyám mindig a közadakozás jó emlékü szervezésével és humoros megköszönésével válaszolt. Mikor ANTAL EMÍLIA könyvtárvezető tanárnőtől rákérdeztem, ismeretlenként jelzett vissza, hiszen számomra ez egy uszodai unikális kiadvány volt, számára pedig bizonyára egy elakadt fura humoros fórum. Mivel így a gimnáziumi gyűjteményből hiányzóknak hihettem, utóbb eljuttattam számukra digitális változatát.

⁵³ BUZÁSSY ÁBEL JÓZSEF (Nagyláng, Fejér vm., 1864. január 29. – Pécs, 1929. augusztus 13.) OCist tanár (latin–görög). 1888-tól tanított, 1907-től haláláig igazgató. Egyszersmind az általa létesített Julián Iparostanonc Otthon igazgatója. Az Erzsébet Tudományegyetem filológiai intézetének mb. vezetője (1923–1925) és a Felsőház pótagja (1927); vö. Kalász Gyula ‘Buzássy Ábel’ in *Pécs Lexikon* (2010), 127.

⁵⁴ BOROS LÁSZLÓ (Pécs, 1903. december 21. – Pécs, 1992. szeptember 25.) szemészorvos, pécsi klinikaigazgató egyetemi tanár (1949–1973) s közben dékán, rektor; vö. <<http://www.nevpont.hu/view/2081>>; akinek lakásán az üzemünkötől pár házra lévő Mattyasovszky-palotában nem ritkán megfordultunk.

⁵⁵ JURÁNYI GYÖRGY (1905 – Hőgyész, 1970. augusztus 22.) Pécs-kertvárosi nagyhatású pasztorizáló és templom-építtető (1939–1953), majd bikali plébános (1953–1969), szentszéki bíró; államosításunkig családjaink barátjaként gyakori vasárnapi ebédmeghívott.

⁵⁶ PATTON JÁNOS (Máza, 1904. október 7. – Pécs, 1998. február 25.) legényegyleti elnök, himesházi, majd mohácsi káplánság után a gyárvárosi Munkás Szt. József templom plébánosa (1943–1965), szentszéki bíró, püspöki tanácsos; az Állami Egyházügyi Hivatal ezután falusi segédplébánossá, majd kiegészítő lelkészé számúzi. Pécsi Géza ‘Patton János köszöntése’ *Új Ember* L (1994. november 6.) 45 [No. 2415], 6. Hál’Istennek János bácsi a mi plébánosunk s szüleim lelkiatyja is volt, hiszen államosításunk után a cég Rákóczi út 34. / Majláth u. 34. hatalmas ingatlanából eltávolítva magunk is egy évtizedre Gyárvaros egyik munkás-bányász kolóniájába kényszerültünk.

⁵⁷ GRANASZTÓI RIHMER LÁSZLÓ (Pécs, 1905. április 1. – Pécs, 1982. november 30.) „bányamérnök, geológus, jogász, a pécsi mamut feltárója” — amint Bíró József (*Pécsi Szemle* 2002/ősz, 112–118) emlékezése címeként mondja —, és a pécsi ciszter cserkészcsapat alapító tagjaként az 1. számú igazolvány hordozója, majd tisztje. Egyaránt doktorált *A pécsi (pécs-bányatelepi) mammut* (Pécs: Haladás Nyomda 1935) 158 [Specimina dissertationum Facultatis Philosophicae Regiae Hungaricae Universitatis Elisabethinae Quinqueecclesiensis 68 / Geographia Pannonica 12] feldolgozásával, majd államtudományból. Bányakapitánysági előjáró. Az Államvédelmi Hatóság Baranya megyei brutális vezetőjeként a későbbi humorista KOMLÓS JÁNOS által kreált koncepció per (1950) fővádlottja (Blasszauer Róbert ‘A pécsi Sahti-per’ *Pécsi Szemle* 2006/tél, 60–81). Bányaműveléstani és balesetelhárítási művek szerzője. Vö. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Rihmer_László> ill. <<http://lexikon.katolikus.hu/R/Rihmer.html>>; pécsi múzeumi felelevenítésére lásd <https://static-cdn.hungaricana.hu/media/uploads/reports/2019/A_jegkor_pecsi_vandora_szakmai_beszamolo.pdf>.

⁵⁸ A fényképeken néhány családi barát felismerésért bátyámnak, dr. Varga Leventének tartozom köszönettel.

A 47. P. C. F. cserkészcsapat táborozása

(balszélen térdelve ül ifj. Varga Gyula)

(balszélen a sorfal mögött áll ifj. Varga Gyula)

(feltehetően ugyanakkor s ugyanott készült két további kép)

Tekintetes

ifj. Varga Gyula úrnak
Pécs.

A pécsi cisz. r. Nagy Lajos reálgymn. nevében
hálás köszönetemet fejezem ki jósa-
gáért, hogy intézetünél kevés szerkezetet
egy ülésen kiállított kis kosival meg-
ajándékozni sziveskedett.

Pécs, 1927. jún. 1.

Buzásy Álló
c. főigazgató

Érettségi találkozó (1934)

(alsó balszálon a második feltehetően dr. JURÁNYI GYÖRGY, a jobbszálon ifj. Varga Gyula)

Még tekintettel Küldi a szép
Karácsonyi és boldog újévet
Kiván

Pez. 1938. dec. 23.

Ármin Gausz.

Közös évfolyam érrettségi találkozó 1959 körül a Köztemető ciszter parcellájánál

(hátsó sorban balról a harmadik ifj. Varga Gyula, középpütt kalapot maga előtt tartva dr. JURÁNYI GYÖRGY)

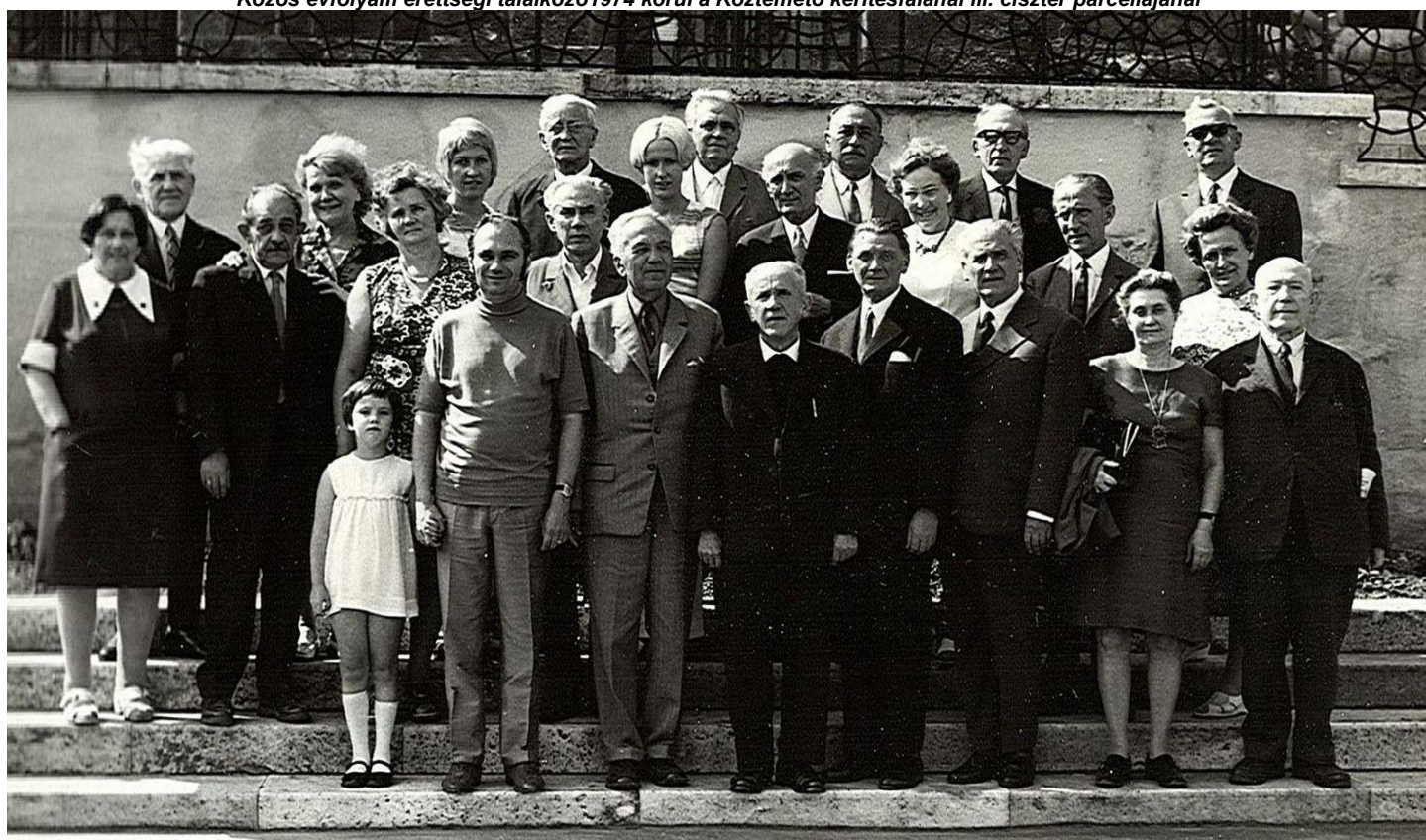

(jobbszélien ifj. Varga Gyula; felső sorban jobbról második dr. JURÁNYI GYÖRGY)

(középen fehér zakóban ifj. Varga Gyula, a hölgyek sorában jobbszélien a neje; dr. JURÁNYI GYÖRGY középső sor balról második)

Közös évfolyam érettségi találkozó 1974 körül a Kőztemető kerítésfalánál ill. ciszter parcellájánál

(hátsó sorban középtől balra ifj. Varga Gyula, hölgy sorban középtől jobbra szemüvegben a neje)

(középtájt leghátul ifj. Varga Gyula, középső hölgy a neje)

Közös évfolyam érettségi találkozó 1977 körül a Pécsi Nagy Lajos Gimnázium udvarán

(jobbszélen ifj. Varga Gyula, mellette dr. RIHMER LÁSZLÓ, balról a hatodik dr. BOROS BÉLA;
hölgyisorban balszélen ifj. Varga Gyláné, tőle a harmadik dr. BOROS BÉLÁNÉ)